

familiekroniek

De hemel bestaat niet



'Handdoek en vaatdoekje zijn nog viezer. Mijn zusje trekt de bestekla open en vist er een beschimmelde kaaskorst uit.' Jannetje Koelewijn beschrijft in *De hemel bestaat niet. Over het leven van mijn ouders* een bezoekje, met zus en moeder, aan haar vader in het Friese dorp Sint Nicolaasga. Moeder woont in een verzorgingshuis te Heerenveen, ze dementeert. 'Mijn moeder leest in haar boek. Ik zie aan de bewegingen van haar ogen dat ze telkens boven aan dezelfde bladzij begint. Ze slaat niet één keer om.' Jannetje Koelewijn, redacteur bij NRC Handelsblad, heeft in *De hemel bestaat niet* de levensgeschiedenis van haar ouders geschreven, beide van gereformeerd-bevindelijke komaf. Gedurende een aantal jaren heeft ze met name haar vader ondervraagd. Waarom sloeg hij zijn zonen? Waarom mochten zijn dochters niet met open mond lachen? Waarom verliet zijn vrouw hem? Waarom wilde hij zo graag in God geloven, maar kon hij het niet? Koelewijn schrijft licht van toon. Soms hilarisch, maar steeds laat zij haar ouders in hun waarde, ondanks de

soms onverklikkelijke zaken die gebeurd zijn. Halverwege het boek trekt ze al een dramatisch te noemen conclusie: 'Zijn zwakste plek is dat hij zijn godvergeten best heeft gedaan om mijn moeder gelukkig te maken; het is hem niet gelukt. Dat hij misschien wel het verkeerde gedaan heeft. En dat hij dat weet.' Een zwak punt in het boek is het gebrek aan beschrijving van gevoelens en emoties. De oorlogsjaren hebben toch meer ingehouden dan de plezierig lijkende evacuatie naar het Friese platteland? En hoe hebben de Koelewijns de kerkscheuring van 1944, die ook deze familie uit elkaar scheurde, beleefd? Toch is *De hemel bestaat niet* al met al een ontroerend boek over huwelijksrouw, verdriet, vooruitgang. Lezers zullen zichzelf of hun ouders erin herkennen.

De hemel bestaat niet. Over het leven van mijn ouders, Jannetje Koelewijn, uitgegeven bij uitgeverij Atlas, € 19,95

Jehannes Regnerus

moederkerk

De ondergang van rooms Nederland

Katholieken kende ik in mijn prille jeugd eigenlijk nauwelijks. Zij kwamen in hun eigen kerk, school, voetbalclub en bakker, zoals wij, hervormden, onze zuil koesterden. Wij plukten stiekem appels bij het seminarie, want roomsen waren een beetje vreemd en daar mocht je best een appeltje van stelen. In de jaren na 1965 moet zich binnen die katholieke kerk een ware revolutie hebben voltrokken. Het Tweede Vaticaans Concilie was onderhevig aan de democratiseringsgolf die Europa in zijn greep had. Vermenselijking was het doel. Oude vormen en gedachten moesten afsterven. Historicus Jos Palm, bekend als presentator van het

VPRO-radioprogramma OVT, beschrijft het nauwgezet in *Moederkerk, de ondergang van rooms Nederland*. Palm doet dat aan de hand van de levensgeschiedenis van zijn moeder Greetje. Het leven van Greetje Palm-Welsing (1916-2006) is doordrenkt met het roomse levensgevoel. Je speelde katholiek, je leerde katholiek en je huwde katholiek – hoewel moeder Palm eigenlijk in eerste instantie op een protestant verliefd was. Maar ja, twee geloven op een kussen, daar slaapt de duivel tussen. Vader en moeder Palm raken op drift door 'de revolutie van boven' en gaan uiteindelijk zelfs vanuit hun woonplaats Zeddam in Utrecht kerken omdat daar de pater 'nog gewoon Gods barmhartigheid uitdeelde'. Drie van de zes kinderen Palm trekken naar de Kommunistische Partij Nederland/Marxisties Leninisties, wat later de Socialistiese Partij (SP) zou worden en nog weer later de Socialistische Partij. Zij ruilden het ene geloof voor het andere in. De rode en roomse folders kwamen in huize Palm in aparte kasten te liggen.

Palm beschrijft het allemaal liefdevol en nauwgezet. Hoe de kinderen Palm bij het 40-jarig huwelijk van hun ouders nog 'een keer kerkje speelden'. En hoe



er bij de dood van zijn vader 'rozenkrans na rozenkrans, Onzevaders en Weesgegroettes werden gebeden. Alsof we hem rechtstreeks de hemel in wilden bidden...' Moeder Greetje Palm sterft alleen. In een verzorgingshuis voor demente bejaarden'. Jos Palm was nieuwsgierig naar de roomse deken die over het leven van zijn vader en moeder was gelegd. Hij probeerde vooral het leven van zijn moeder een plek te geven in een breder sociaal-cultureel en religieus verband. Palm is daar glansrijk in geslaagd.

Moederkerk van Jos Palm is uitgegeven door uitgeverij Contact, € 19,95

tegenwicht

Nieuwe Liefde en formattereur

Het magazine *Nieuwe Liefde* probeert met de omslag van het maartnummer tegen de 'formattereur' van tijdschriften in te gaan. Er wordt gerefereerd aan een keurig bijgesloten artikel uit NRC Next van Juliette Vasterman. Vasterman concludeert dat bladen steeds meer onder commerciële druk werken. Geïnterviewden moeten iets te zeggen hebben dat in het format van het tijdschrift past, en ze moeten er vooral goed uit zien. Wie betaalt bepaalt. Freelancers worden zo 'vakkenvullers'. Als tegenwicht van de 'happy and the beautiful' komt *Nieuwe Liefde* op voor de 'werkende arme' en plaatst een ziekenhuisschoonmaakster op de voorkant. Te oud en grijsjarig en 'dus' niet geschikt voor de omslag... Zoals altijd plaatst *Nieuwe Liefde* veel boekrecensies die de moeite waard zijn. Van de verzamelde gedichten van Emily Dickinson tot *Land van mensen* van Gied ten Berge. In het hoofdinterview probeert de nieuwe PvdA-voorzitter Hans Spekman te werken aan het nieuwe beeld van zijn partij. Slobbervest, ongeschoren, oude, arbeideristische SDAP-posters op de



achtergrond: 'Wij zijn een linkse partij, en zo moeten we ons ook gedragen.' Het past allemaal uitstekend in het format van *Nieuwe Liefde*.

Nieuwe Liefde verschijnt vier maal per jaar; een los nummer kost € 7,95

onkruid

Innerlijke reiniging

Onkruid is een tweemaandelijks blad dat zich afficheert als 'het grootste tijdschrift in Nederland en België op het gebied van spiritualiteit, persoonlijke ontwikkeling en gezondheid'. Veel blijde, ontspannen, positivistisch ingestelde mensen in woord en beeld. Advertenties en gewone teksten lopen dwars door elkaar heen. In deze wereld leren we onszelf innerlijk te reinigen. Zo kunnen we spiritueel stappen met Lonke die Milaan heeft 'schoongemaakt'. Lonke heeft daar 'de overledenen die ronddoelden, geholpen om hun reis naar het hiernamaals te maken'. Huisarts Hans Moolenburgh leert ons dat we kanker kunnen helpen voorkomen en genezen door 'het heft gedeeltelijk in eigen handen te nemen. Door na te denken over ons leven, over wie we werkelijk zijn en hoe diep

we van binnen willen leven'. Rita van Rijnsoever leert ons 'je seksuele energie gericht te laten stromen'.

En ik... ik stort mij op het recept van de rode uiensoep met drie teentjes knoflook, vol met ingrediënten uit de volkstuin van 'Mevrouw Onkruid'.

Onkruid verschijnt tweemaandelijks; een los nummer kost € 4,95

leeswerk kort

Lieve deugd, Hanna van Dorssen (red.), uitgeverij Boekencentrum, € 9,90 'De' zeven bijbelse deugden (waaronder geloof, hoop en liefde) worden door verschillende schrijvers gekoppeld aan zeven bijbelse figuren. Deze figuren verduidelijken de betekenis van de deugden. Zo beschrijft Nico ter Linden Jozef, gekoppeld aan 'rechtvaardigheid'. Er wordt steeds begonnen met de Italiaanse schilder Giotto die de zeven deugden in een kapel in Padua schilderde. Het boekje sluit af met gespreksvragen.

InSense, uitgeverij UMM, € 5,25 Een nieuw kwartaalblad, dat een 'hommage aan de zintuigen' wil zijn. In het eerste nummer staat de lente centraal. Veel foto's van bloeiende bloemen en planten. Verder yoga, zenboeddisme, een tassenclinic en Floortje Dessing, met de nodige geposeerde en wat onscherpe foto's. Dessing kan zich 'nog steeds oprecht verwonderen over alle mooie plekken op aarde'. Helemaal aan het einde plompverloren een pagina over de Mattheüs Passion. Tegen die tijd heeft de zoete uitstraling van het blad mij al lang overmeesterd...



Rectificatie

In *Doopsgezind NL* 03 klopten de prijzen van sommige boeken niet. Hieronder de juiste prijzen: *De Fehrs*, Arlette Kouwenhoven, € 24,95 In Boeken kort: *Heer van de Vliegen*, William Golding, € 17,50 *Marga Klompé*, Gerard Mostert, € 34,90 *Alle mensen*, André F. Troost, € 24,90 *Hartstocht en bedachtzaamheid*, Gerard van den Boomen, € 9,50

Tenzij anders vermeld, zijn de bijdragen op deze pagina's van de hand van Martin Maassen.